

РАХУНКОВА ПАЛАТА

РІШЕННЯ

24 червня 2025 року

№ 16–1

Київ

Про розгляд Звіту про результати аудиту відповідності на тему "Забезпечення можливості українським дітям в європейських країнах здобувати українську шкільну освіту"

Згідно зі статтею 98 Конституції України, статтями 7, 25, 26, 35 і 36 Закону України "Про Рахункову палату" розглянуто Звіт про результати аудиту відповідності на тему "Забезпечення можливості українським дітям в європейських країнах здобувати українську шкільну освіту".

За підсумками розгляду Рахункова палата

ВСТАНОВИЛА:

1. Міністерство освіти і науки України (далі – МОН, Міністерство) загалом дотримало керівних вимог, які регулюють забезпечення можливості українським дітям в європейських країнах здобувати українську шкільну освіту та права на освіту цих дітей у школах європейських країн.

З січня 2022 по квітень 2025 року МОН вживало заходів для підтримки здобуття загальної середньої освіти в умовах воєнного стану та забезпечило можливість дистанційно (за різними формами навчання) здобувати українську шкільну освіту для понад 500 тис. учнів, які тимчасово перебували за кордоном. Водночас, незважаючи на ці зусилля, залишаються прогалини в забезпеченні реалізації права на шкільну освіту для українських дітей, які перебувають в європейських країнах.

1.1. МОН не обліковує всіх українських дітей шкільного віку за кордоном через відсутність відповідних повноважень. Хоча в Програмно-апаратному комплексі "Автоматизований інформаційний комплекс освітнього менеджменту" (далі – АІКОМ) здійснюється облік дітей в українській системі освіти, він не забезпечує обліку тих дітей, які навчаються виключно в іноземних закладах освіти або взагалі не охоплені навчанням. Облік в АІКОМ ведеться в режимі реального часу, що не дає змоги зберігати історичні дані (дані за певні

періоди часу та на певні дати). Станом на 28.04.2025 в АІКОМ обліковувалося 362,3 тис. українських учнів, які перебували у 166 країнах світу.

Неукладання міжнародних угод та нерозроблення ефективних міжвідомчих механізмів з обміну даними перешкоджають формуванню єдиної бази даних про здобувачів освіти, які перебувають на території інших країн, чим обмежуються можливості ефективного моніторингу та підтримки українських дітей за кордоном.

Попри впровадження ініціатив МОН з модернізації АІКОМ та автоматизації процесів звітності, невстановлення формалізованих процедур обміну даними продовжує перешкоджати належному обліку українських дітей шкільного віку за кордоном.

1.2. Міжнародне співробітництво МОН загалом спрямоване на забезпечення права на шкільну освіту для українських дітей, які перебувають в європейських країнах. Протягом 2022–2025 років Міністерство взаємодіяло з урядами європейських країн та міжнародними організаціями. Ця співпраця була націлена на підтримку освітніх потреб українських учнів, які вимушено перебувають за кордоном, включаючи обговорення питань інтеграції українських дітей в освітнє середовище країн перебування та популяризації української мови та культури.

Проте, незважаючи на ці зусилля, **МОН не уклало міжнародних угод, які б безпосередньо стосувалися забезпечення права українських дітей на шкільну освіту в країнах Європи, та не здійснювало моніторингу реалізації міжнародних домовленостей з цього питання у 2024–2025 роках.** Крім того, неналежне документування міжнародної діяльності (зокрема, звіти про виконання програми роботи з іноземцями не склалися) обмежує прозорість та підзвітність міжнародної діяльності.

Міністерство вживало заходів для популяризації української мови та культури за кордоном. Зокрема, були організовані і проведені міжнародні конкурси (наприклад, конкурси "Найкращий учитель української мови за кордоном", імені Петра Яцика та імені Тараса Шевченка), у співпраці з Міністерством закордонних справ України (далі – МЗС) поширювалися матеріали щодо українознавчого компонента. **Водночас, незважаючи на ці позитивні кроки, необхідні подальші зусилля, спрямовані на укладання міжнародних угод та забезпечення моніторингу їхньої реалізації.** Зазначені заходи є важливими для захисту освітніх прав українських дітей за кордоном і забезпечення ефективності та сталості міжнародної співпраці.

1.3. МОН попри виклики, спричинені введенням воєнного стану в Україні, вжило заходів для забезпечення права українських дітей, які тимчасово перебувають за кордоном, на здобуття обов'язкової шкільної освіти. МОН організувало дистанційне навчання для українських дітей, надає методичну підтримку та забезпечує підручниками освітні осередки, в яких викладання проводиться українською мовою або вивчається українська мова.

Правові норми в країнах перебування різняться, однак у більшості європейських країн передбачена обов'язкова освіта для дітей-іноземців. За даними МЗС, у 20 із 32 країн Європи обов'язковим є навчання для таких дітей. **Міністерство не має повноважень для забезпечення дотримання законодавства європейських країн.** Разом з тим **механізм безперервного навчання для українських дітей за кордоном має певні недоліки.** Процес здобуття української освіти залишається складним для учнів, які навчаються в школах країн перебування.

МОН не здійснює обліку закладів освіти за кордоном, в яких навчання проводиться українською мовою або вивчається українська мова. За інформацією МЗС, відомо про співпрацю з понад 400 українськими освітніми осередками, а також суботніми / недільними школами, які функціонують при громадських організаціях українців за кордоном. Створення та діяльність таких закладів – ініціатива цих громадських організацій.

Важливим кроком є розробка ефективного механізму обліку закладів освіти (освітніх осередків) за кордоном та визнання результатів формальної і неформальної освіти, отриманої в таких закладах.

Правове врегулювання та міжнародна співпраця дадуть змогу МОН забезпечити обов'язковість і безперервність освіти для українських дітей за кордоном.

2. МОН загалом забезпечило можливість українським дітям в європейських країнах здобувати українську шкільну освіту шляхом застосування різних форм дистанційного навчання в умовах воєнного стану, а також розширення спроможностей Державного ліцею "Міжнародна українська школа" (далі – МУШ) для навчання українських дітей в європейських країнах.

2.1. У 2022–2025 роках МОН вжило заходів для забезпечення доступу до української шкільної освіти дітей за кордоном, зокрема, шляхом організації навчання як за дистанційною (очно), так й індивідуальною формами (екстернатна, сімейна) з використанням технологій дистанційного навчання, а також вивчення предметів українознавчого компонента. Водночас, незважаючи на ці ініціативи, окремі питання залишаються невирішеними: Типова освітня програма для навчання дітей, які виїхали з України внаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації і здобувають освіту одночасно в закладах освіти країни перебування та України, затверджена наказом Міністерства від 18.08.2023 № 1014 (далі – Типова освітня програма № 1014), не узгоджується з Державним стандартом початкової освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87, Державним стандартом базової середньої освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898 (застосовується з 01.09.2022), і Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 (далі – державні стандарти освіти). Регуляторні обмеження, визначені наказом МОН від 07.08.2024 № 1112 "Про

затвердження Порядку та умов здобуття загальної середньої освіти в комунальних закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні", починаючи з 2025 / 2026 навчального року, також негативно впливатимуть на можливості отримати дистанційну освіту в Україні для 181,6 тис. дітей, які перебувають за кордоном. За даними МЗС, лише у 24 із понад 80 країн світу обов'язковим є навчання для дітей-іноземців.

Узгодження політики дистанційної освіти з державними стандартами освіти є важливим для забезпечення доступності української шкільної освіти для дітей за межами України на строк особливого періоду.

2.2. У 2022–2025 роках МОН сприяло розширенню функціональної та інституційної спроможностей МУШ, зокрема, шляхом збільшення кількості партнерських організацій та країн, з якими співпрацює МУШ, у 1,4 раза (з 36 організацій у 10 країнах до 50 – у 14 країнах), кількості екстернів у 2,9 раза (з 3,1 до 8,9 тис. осіб) та виданих документів про освіту у 2,4 раза (з 0,5 до 1,2 тис. од.). Водночас, **попри позитивні результати діяльності МУШ, заклад стикається з труднощами, які обмежують його інституційну спроможність і стратегічний розвиток. Недотримання вимог Статуту Державного ліцею "Міжнародна українська школа", затвердженого наказом МОН від 20.10.2022 № 935, щодо впровадження навчання за дистанційною формою, недостатність контролю з боку МОН та невідповідність площі приміщення потребам МУШ значною мірою обмежують спроможність закладу надавати доступну освіту українським дітям, які перебувають за кордоном.**

Крім того, закінчення терміну повноважень піклувальної ради МУШ, створеної наказом МОН від 12.04.2022 № 328 "Про створення піклувальної ради Міжнародної української школи" (із змінами, внесеними наказом МОН від 11.03.2024 № 305), затримки із затвердженням стратегічних документів, зокрема нової Стратегії розвитку Державного ліцею "Міжнародна українська школа" на 2025–2029 роки, послаблюють управлінські процеси та ускладнюють довгострокове планування. Для ефективного виконання покладених на МУШ завдань, МОН необхідно затвердити стратегічні документи, які чітко визначатимуть напрями розвитку закладу. **Посилення інституційної та функціональної спроможностей МУШ є важливим для забезпечення якісної, доступної освіти для українських дітей за кордоном із збереженням їхньої національної ідентичності.**

З урахуванням викладеного Рахункова палата

ВИРІШИЛА:

1. Звіт про результати аудиту відповідності на тему "Забезпечення можливості українським дітям в європейських країнах здобувати українську шкільну освіту" (далі – Звіт) затвердити.

2. Рішення Рахункової палати і Звіт надіслати Верховній Раді України у п'ятнадцятиденний строк.

3. Відомості про результати аудиту у формі рішення Рахункової палати і Звіт надіслати Кабінетові Міністрів України і рекомендувати:

доручити МОН спільно з Міністерством національної єдності України до 01.10.2025 розробити та подати Урядові пропозиції щодо запровадження міжвідомчого механізму збору та обміну інформацією про українських дітей шкільного віку, які тимчасово перебувають за кордоном у зв'язку з воєнним станом в Україні.

4. Рішення Рахункової палати та Звіт надіслати Міністерству освіти і науки України і рекомендувати:

4.1. До 31.12.2025 запровадити в АІКОМ облік українських учнів, які тимчасово перебувають за кордоном, у тому числі не охоплених навчанням, з можливістю збереження історичних даних.

4.2. До 01.10.2025 запровадити облік суб'єктів освітньої діяльності за кордоном, в яких навчання проводиться українською мовою або вивчається українська мова.

4.3. До 31.12.2025 узгодити з державними стандартами освіти на строк особливого періоду Типову освітню програму № 1014 у частині обсягів навчального навантаження.

4.4. До 01.09.2025 забезпечити можливість українським дітям, які перебувають за кордоном і не навчаються в школах країн перебування, продовжити отримання української шкільної освіти за дистанційною формою.

4.5. До 01.09.2025 спільно з МУШ обґрунтувати подальший розвиток закладу та визначити стратегічні цілі і заходи для їх досягнення.

4.6. До 01.09.2025 розглянути доцільність впровадження в МУШ дистанційного навчання та вжити заходів щодо забезпечення закладу в установленому порядку приміщенням.

5. Оприлюднити рішення Рахункової палати і Звіт на офіційному вебсайті Рахункової палати.

6. Контроль за виконанням цього рішення покласти на Голову Рахункової палати Ольгу Піщанську.

Голова

Ольга ПІЩАНСЬКА